

Psychologický pohled na osobnost a psychologie osobnosti

Petr Macek

úvodní přednáška 17. 9. 2019

Psychologie osobnosti (PSYb1020)

Psychologický pohled na osobnost a psychologie osobnosti

Radostné očekávání dychtivých studentek a studentů:

- psychologie je o tom, co si lidé myslí, cítí, prožívají, proč jednají, jak jednají
- „Krocení představ“ aneb Akademická sterilizace psychologie:
  - Psychologie je o precizní manipulaci s nezávislými proměnnými v pokusech (experimentech), kde se snažíme podpořit přesvědčivé teoretické popisy dobře specifikovaných jevů, např. pozornosti (kolik milisekund trvá nalezení kolečka v poli plném čtverečků), prožitku slasti (jak se nám zvýší tepová frekvence při očekávání....dosadte si sami), atd..
  - *Může v takovém pohledu na člověka existovat psychologie osobnosti?*

Proč se zabývat na počátku studia psychologie psychologii osobnosti, aneb

Pozvání do psychologie osobnosti

„Úroveň využívání psychologie v každodenním životě lidí vyžaduje stále si uvědomovat **neoddělitelnost studia psychických jevů od jejich osobnostního základu** a nezapomínat na nebezpečí „neosobního“ **pojímání vlastností osobnosti jen jako proměnných, které uvádějí do chodu prožívání a jednání člověka.**

Každý akt poznání nebo hodnocení, každé zaujetí stanoviska a rozhodnutí, **každý prožitek a chování jsou funkcemi osobnosti a teprve znalost osobní determinace a regulace všech aktivit člověka umožňuje pochopit je.** Tyto požadavky se musí stát východiskem psychologického myšlení...“

Vladimír Smékal, emeritní profesor Katedry psychologie FSS MU

Filozofický pohled na osobnost

- Filozofie chápe osobnost člověka spíše jako abstraktní kategorii, jejíž **pomocí zdůvodňuje odlišnost člověka od věci, případně od jiných objektů poznávání**. Zabývá se postavením člověka v přírodě a společnosti.
- Nicméně, z historického pohledu jsou mnohé filozofické traktáty o člověku myšlenkovým základem a zdrojem současných psychologických pohledů na osobnost. Týká se to např. témat o vlivu biologických a sociálních faktorů působících na psychiku člověka, na vrůstání člověka do společnosti (socializace osobnosti), na poznatelnost osobnosti jako subjektu atd..

Stabilita a dynamika sobnosti

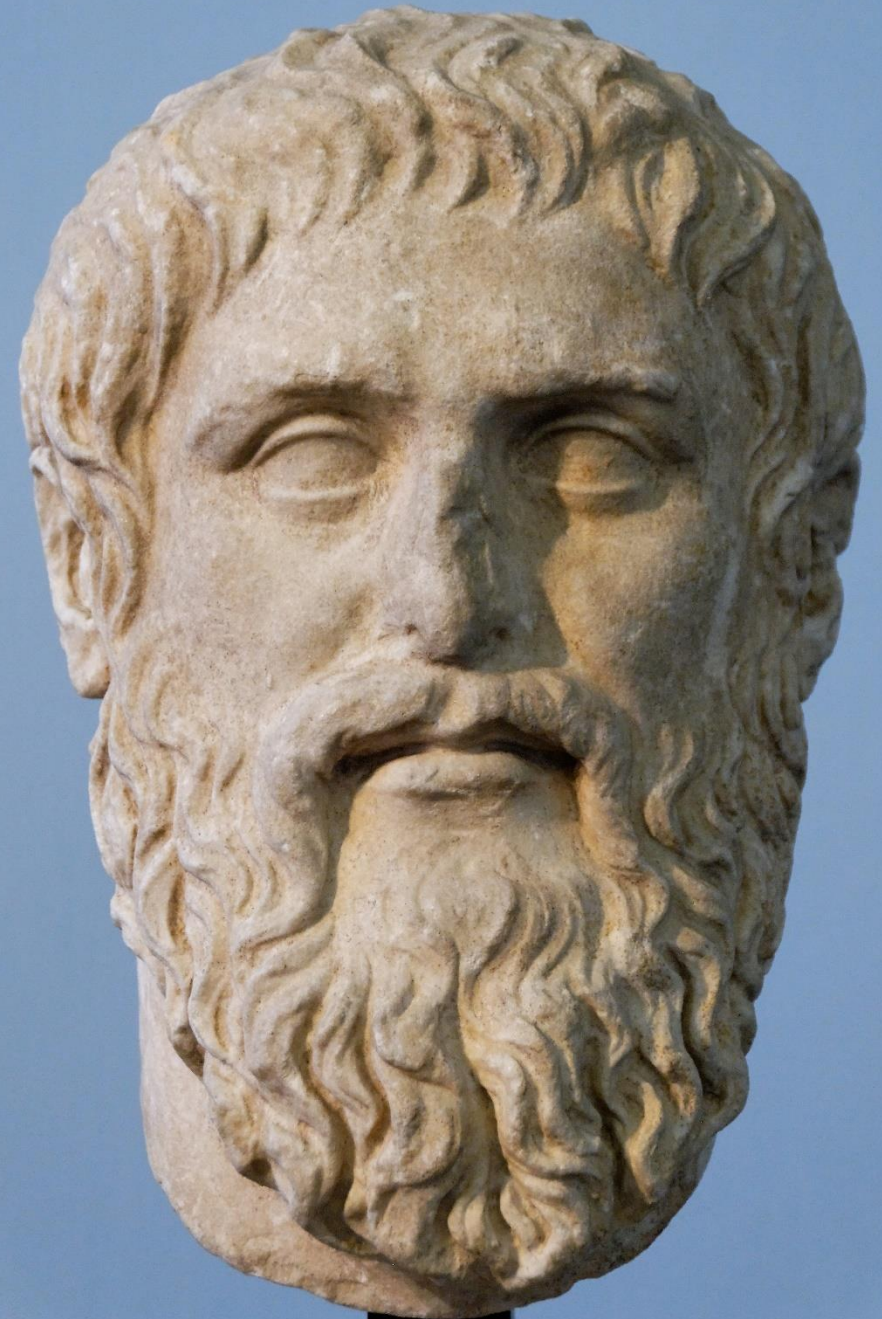
- Aristoteles (384 – 322) „Etika Nikomachova“ – zdůrazňuje význam osobnostních charakteristik, jako je smysl pro humor, důvěryhodnost, odvahu, inteligenci, sebehodnocení, přátelskost – důležitost jednotlivých charakteristik pro dobrý život a *uspořádání těchto charakteristik do určitého celku*, který tvoří kvalitu člověka (cnosti = osobnost?)
- Ctnosti (statečnost, umírněnost, laskavost, štědrost....) se týkají *jen jednání chtěných a vědomých*, získávají se učením a návykem..

Stabilita a dynamika osobnosti

- Platón (427 – 347)
i když to není jeho hlavní téma,
- řeší vztah tělesných, fyzických potřeb (jejich uspokojení poskytuje slast) a duchovních, duševních, intelektuálních potřeb – **střety sil, které řídí, směřují, regulují chování – rozum, vznětlivost, žádostivost**
- *Duše jako zdroj neustálého pohybu v kosmu*

dynamika osobnosti?

Psychologický pohled na osobnost

- **Personality is the**
- *set of psychological traits and mechanisms within the individual that are organized and relatively enduring and that influence his or her interactions with, and adaptations to, the intrapsychic, physical, and social environments (Larsen & Buss, 2008)*
- Jak je člověk jedinečný ve svém chování, poznávání a prožívání
- All personality psychologists use the term **personality** to refer to *psychological qualities that contribute to an individual's enduring and distinctive patterns of feeling, thinking, and behaving.*

Praktický a teoretický pohled na osobnost

- *Praktický*
- **Osobnost jako někdo s unikátní charakteristikou, charakteristikami, které ho výrazně odlišují od ostatních** (nejen vlastnostmi, ale třeba i sociální hodnotou/statusem či prestiží)

Příklady...

Význam „pojetí osobnosti“ v tomto smyslu pro

- běžného člověka
- pro psychologa

Praktický a teoretický pohled na osobnost

- *Praktický*
- **Osobnost jako soubor charakteristik, kterými popisujeme určitého konkrétního člověka** – to co je na něm zjevné, co vytváří o člověku nějaký **dojem**

Význam „pojetí osobnosti“ v tomto smyslu pro

- člověka
- pro psychologa

Praktický a teoretický pohled na osobnost

- *Praktický*
- Osobnost jako obraz o člověku, jak se jeví druhým, co si o něm druzí myslí, na základě sociálních interakcí s druhým člověkem a na základě zkušeností s dalšími lidmi

Význam „pojetí osobnosti“ v tomto smyslu pro

- člověka
- pro psychologa

Praktický a teoretický pohled na osobnost

- *Praktický i teoretický*
- **Osobnost je vrozený, biologický základ** pro chování a projevy člověka

Význam „pojetí osobnosti“ v tomto smyslu pro

- člověka
- pro psychologa

Praktický a teoretický pohled na osobnost

- *Praktický i teoretický*
- **Osobnost jsou určité vzorce chování (a prožívání)**, díky kterým se člověk přizpůsobuje (adaptuje se) podmínkám prostředí (chemického, biologického, fyzikálního, sociálního, kulturního...)

Význam „pojetí osobnosti“ v tomto smyslu pro

- člověka
- pro psychologa

Praktický a teoretický pohled na osobnost

- *Praktický i teoretický*
- **Osobnost je (dynamická) organizace, uspořádání charakteristik člověka do nějaké smysluplného celku** (z pohledu vnějšího pozorovatele nebo z pohledu člověka samotného)

Význam „pojetí osobnosti“ v tomto smyslu pro

- člověka
- pro psychologa

Praktický a teoretický pohled na osobnost

- *Teoretický*
- Soubor konkrétních pojmů, tvrzení, definic, které teoretik používá pro pochopení jedinečnosti a specifičnosti lidského chování (a prožívání) konkrétního člověka
- **Osobnost je hypotetický konstrukt !!!**

Význam „pojetí osobnosti“ v tomto smyslu pro

- člověka
- pro psychologa

Praktický a teoretický pohled na osobnost

- *Praktický*
- **Osobnost jako někdo s unikátními charakteristikou**, charakteristikami, které ho výrazně odlišují od ostatních (nejen vlastnostmi, ale třeba i sociální hodnotou/statusem či prestiží)
- **Osobnost jako soubor charakteristik**, kterými popisujeme určitého konkrétního člověka – to co je na něm zjevné, co vytváří o člověku nějaký dojem
- **Osobnost je obraz o člověku**, jak se jeví druhým, co si o něm druzí myslí, na základě sociálních interakcí s druhým člověkem a na základě zkušeností s dalšími lidmi
- **Osobnost je vrozený, biologický základ** pro chování a projevy člověka
- **Osobnost jsou určité vzorce chování (a prožívání)**, díky kterým se člověk přizpůsobuje (adaptuje se) podmínkám prostředí (chemického, biologického, fyzikálního, sociálního, kulturního...)
- **Osobnost je (dynamická) organizace**, uspořádání charakteristik člověka do nějaké smysluplného celku (z pohledu vnějšího pozorovatele nebo z pohledu člověka samotného)
- **Soubor konkrétních pojmů, tvrzení, definic**, které teoretik používá na popis nebo pochopení lidského chování (a prožívání)
- Teoretický

Psycholog – teoretik i praktik

- Teoretické poznatky o osobnosti „vrací“ do praxe, aby porozuměl konkrétnímu člověku v jeho celistvosti a dokázal porozumět tomu, jak (a proč?) se chová, tak jak (a proč?) prožívá co prožívá
- Vrací to tam v podobě empirického ověřování teoretických poznatků. Formuje proto *empirické definice*, které jsou *mostem* mezi myšlenkou (teoretickým předpokladem) a pozorovatelnými jevy (např. člověk s dobrou organizací představ o sobě samém „neztratí hlavu, nezhroutí se“, když ho potká nějaké velké neštěstí). Tyto předpoklady se snaží ověřit pozorováním chování a prožívání jednotlivce/jednotlivců za různých okolností, situací, podmínek....
- Tímto způsobem zpřesňuje/specifikuje svoje poznatky o člověku, vytváří nové koncepty, definice, systémy (teorie)